

– прозорість процесу реалізації стратегії і програми розглядається як важлива складова ефективного управління у XXI столітті.

Висновки. Загалом, регіональна політика – це система заходів, спрямованих на врегулювання розвитку регіонів заради досягнення цілей. А регіональна політика ЄС найкраще може бути означена як тематично впорядкована, визначена децидуючим осередком діяльність, що має на меті за допомогою комплексу правових і фінансових інструментів усунення диспропорцій в економічному і соціальному розвитку регіонів у ЄС, а також забезпечення врівноваженого зростання усіх його територій зі збереженням внутрішньої господарської та соціальної єдності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Walker R. Capital and Industrial Location. In Progressive Human Geography / R. Walker, M. Storper. – NY, 1981. – P. 473-509.
- Richardson H. Regional Crown Theory / H. Richardson. – London, 1973. – 495 p.
- Перру Ф. Экономическая история: теория и перспективы / Ф. Перру. – ТНЕСИС, Зима, 1993. Вып. 1. – Т. 1.
- Буркинський Б.В. Інноваційна стратегія у соціально-економічному розвитку регіону / Б.В. Буркинський, Є.В. Лазарева. – Одеса : Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2007. – 140 с.
- Геєць В. М. Трансформація моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи) / В. М. Геєць. – К. : Логос, 1999. – 500 с.
- Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізми реалізації : [монографія] / З. В. Герасимчук. – Луцьк : Надстр'я, 2001. – 528 с.
- Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети : [монографія] / М. І. Долішній. – К. : Наукова думка, 2006. – 512 с.
- Чужиков В. І. Регіональний розвиток у європейському спільному економічному просторі (динамізація та структурні зміни) : автореф. дис. ... доктора екон. наук : спец. 08.10.01 «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка» / В. І. Чужиков. – К., 2003. – 33 с.
- Дегтярьова І. О. Механізми управління конкурентоспроможністю регіону: сутність та місце у системі механізмів управління державою [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/4/06.pdf>.
- Савка О. В. Багаторівневий регіоналізм в країнах ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://coll.osvita.vmurol.com.ua/upload/Naukovo_doslidna%20robova/Elektronni_vidannya/Act_problemi_molodi_14.pdf#page=6.
- Gerson Javier Pérez V., Peter Rowland Regional Economic Policies: Four Country Cases [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.banrep.gov.co/docum/ftp/borra301.pdf>.
- Маєв А. Регіональна політика Європейського Союзу: історія, цілі, тенденції розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/zbornik.pdf#page=24>.
- Regio Management Plan 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/atwork/synthesis/amp/doc/regio_mp_en.pdf.
- Европейская региональная политика: источник вдохновения для стран, которые не входят в ЕС? Применение принципов и обмен опытом. Office of the official publications of the european union. 2009. – 16 с.

УДК 336.226

Турянський Ю.І.
кандидат економічних наук
Львівської комерційної академії

МИТО В СИСТЕМІ ФІСКАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВАЖЕЛІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті автор систематизує теоретичні підходи до визначення механізмів митно-тарифного регулювання, а також визначає взаємозв'язок регулювання і податкової політики. Автор робить висновок, що митне оподаткування посідає відносно незначне місце у податковій системі України, проте дана ситуація стабілізується і є перспективи для подальшого зростання.

Ключові слова: податкова система, податкова політика, мито, митно-тарифне регулювання, зовнішньоекономічна діяльність

Турянский Ю.И. ТАМОЖЕННАЯ ПОШЛИНА В СИСТЕМЕ ФИСКАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЫЧАГОВ РЕГУЛИРОВАНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье автор систематизирует теоретические подходы к определению механизмов таможенно-тарифного регулирования, а также определяет взаимосвязь регулирования и налоговой политики. Автор делает вывод, что таможенное налогообложение занимает относительно небольшое место в налоговой системе Украины, однако данная ситуация стабилизируется и есть перспективы для дальнейшего роста.

Ключевые слова: налоговая система, налоговая политика, пошлина, таможенно-тарифное регулирование, внешнеэкономическая деятельность.

Turyansky Yu.I. CUSTOMS DUTIES OF FISCAL AND ECONOMIC TOOLS OF FOREIGN TRADE REGULATION

In this article the author systematizes theoretical approaches to the mechanisms of customs and tariff regulation, and defines the relationship of regulation and tax policy. The author concludes that the customs tax occupies a relatively small portion of the tax system in Ukraine, but this situation has stabilized and there are prospects for further growth.

Keywords: tax system, tax policy, tax, customs and tariff regulation, foreign trade.

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність держави є потужним важелем довгострокового економічного зростання. Україна як країна з значними природними та трудовими ресурсами має достатньо можливостей, щоб увійти до двадцятки

найбільш розвинутих країн світу, а намір інтегруватися в європейський економічний простір тільки підсилює ці можливості. Митні платежі є частиною податкової системи держави, а отже митно-тарифне регулювання має безпосередній вплив на наповнення

державного бюджету. Таким чином, дослідження ролі та місця мита в системі важелів регулювання зовнішньоекономічної діяльності є доволі актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика регулювання зовнішньоекономічної діяльності за допомогою митних платежів є предметом наукових праць багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, у даній статті ми зосередили увагу на працях С. Войтова [1], О. Гребельника [2], І. Луценко [4], Ю. Любиви [5], Н. Злепка [6], Ф. Ткачика [9] та інших. Науковці з застосуванням різноманітних методів та підходів аналізують механізми впливу митної політики на зовнішньоекономічну діяльність, визначають місце мита у податковій системі України, а також надають кількісну оцінку тенденціям експортно-імпортних операцій України з країнами світу. Для прикладу, С. Войтов виділяє сучасну структуру митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі [1], І. Луценко з позиції системного підходу досліджує основні етапи реалізації податкової політики у сфері зовнішньоекономічної діяльності за роки незалежності України [4]. Натомість Ю. Любиви визначає правову сутність та зміст мита [5], а Ф. Ткачик та І. Гуцул за допомогою економіко-математичного аналізу оцінили ефективність використання митного та податкового інструментарію в сфері регулювання експортно-імпортних операцій [9]. Незважаючи на значну кількість ґрунтовних праць, малодослідженими залишаються питання визначення механізмів митно-тарифного регулювання та їх роль в інтенсифікації зовнішньоекономічної діяльності держави.

Постановка завдання. Метою статті є систематизація основних механізмів мита та визначення його ролі в регулюванні зовнішньоекономічної діяльності держави з допомогою теоретичних моделей та економіко-математичного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мито є однією з найдавніших форм оподаткування, яка виникла у зв'язку з поглибленням міжнародного поділу праці та розвитком торгівлі. Перші згадки про мито з'явилися ще у часи рабовласницького суспільства (митні податки утримувалися з купців при в'їзді в місто за право торгувати). За часів Середньовіччя, особливо в період феодальної роздробленості, з'явилися та розвинулися нові різновиди мита – плата за користування коморами, де зберігався крам, низка платежів за ввіз, вивіз, транзит товарів через певні феодальні володіння, механізм фіскального адміністрування яких не був чітко визначеним, а самі платежі не набули стабільного характеру і в більшості випадків нараховувалися при певних особливих обставинах. Розвиток міжнародного економічного співробітництва у сфері обміну результатами праці національних господарств з притаманними йому принципами фрітрейдерства чи, навпаки, протекціонізму останнього закріпив провідні позиції за зовнішніми (ввізним та вивізним, а також внутрішнім (державне мито за послуги державних інституцій – органів юстиції та правосуддя, правоохоронних органів, нотаріальних контор, органів реєстрації актів громадянського стану, виконавчих комітетів місцевих рад та низки інших, ринковий збір, ліцензії на окремі види діяльності й форми господарювання, плата за торговий патент тощо) різновидами митного фіксу.

У найбільш загальному випадку термін «мито» трактується як плата на користь держави в обмін на певні блага або як податок на товари, цінності, майно, що перетинають митний кордон. Дискусійний дуалізм митних дефініцій знайшов своє продовження в

економічній літературі. Німецький вчений Л. Штейн зазначав, що в епоху середньовіччя збори митного характеру мали еквівалентний характер і, як наслідок, виступали платою за отримані дозвільні послуги – користування дорогами і перевалами, транспортування та продажу товарів, охорону тощо. Очевидно, що вказані платежі нічого спільного із податками на споживання не мали. Менш переконливим у своїх висновках був А. Вагнер, який стверджував, що митні збори не були податками на споживання або були ними лише частково [6, с. 2]. Погляди Л. Штейна і А. Вагнера розвивав Й. Кулішер, який, зокрема, вважав: «Якби всі численні митні збори, які справлялися у часи Середньовіччя, збори подорожні, мостові, ротові, ринкові тощо, дійсно витрачалися на утримання доріг, мостів та інших споруд, то останні повинні були б знаходитися в чудовому стані» [6].

Цивілізований розвиток державної фінансової системи, її трансформація відповідно до потреб ринкового економічного середовища поступово перетворили митні податки у вагомий фіскальний ресурс державного бюджету та ефективний інструмент державної фінансової політики, насамперед у сфері регулювання зовнішньоекономічної діяльності. В умовах сьогодення мито трактується як різновид «... державного непрямого податку, який справляється з імпорту, експорту і транзиту товарів, торговельно-промислового прибутку, майна, цінностей і предметів, що перетинають кордон у визначених державою пунктах під контролем митних служб» [2, с. 156]. Водночас, на наш погляд, необхідно виділити ціноутворюючі функціональні характеристики мита, які, своєю чергою, визначають кількісні параметри споживання імпортних товарів. Функціонально-сутнісні характеристики мита та його класифікаційні ознаки наведені, відповідно, у таблиці 1.

Таблиця 1
Функціонально-сутнісні характеристики мита

Митні платежі	
Податки та інші обов'язкові збори, що утримуються з товарів, які перетинають митний кордон	
Митні податки	Митні збори
Непрямі податки, що справляються митними органами з товарів, які перетинають митний кордон. Зараховуються до державного бюджету.	Збори, що нараховуються митними органами за послуги з розмитнення товарів. Надходять у розпорядження служб, що надали такі послуги.
Митні податки	
Мито	Інші митні податки
Непрямий податок на зовнішньоторговельні операції, що утримується з товарів, які перетинають митний кордон за законодавчо встановленими ставками Єдиного митного тарифу.	Внутрішні податки, що утримуються з імпортних товарів, які перетинають митний кордон. Такі податки є різновидом податків на зовнішньоторговельні операції.

Як видно з таблиці 1, поряд із митом у процесі регулювання зовнішньоекономічної діяльності широко використовуються інші різновиди митного оподаткування, які ще прийнято називати субститутами мита. Останні як самостійне фіскальне явище на сьогодні ще недостатньо досліджені, однак не викликає жодного сумніву зумовлений ними фіскальний тягар на імпортерів при розмитненні товарів, а також на носіїв таких податків, що виступають місцевими споживачами імпортованої продукції. По-перше, субститути мита істотно ускладнюють митні процедури, не відіграючи при цьому жодної самостійної ролі, а

виступаючи лише як додаткові фіскальні чинники. По-друге, справляння додаткових митних податків – субститутів мита – породжує проблему подвійного оподаткування. По-третє, надмірний фіскальний митний тягар як примітивна форма протекціонізму створює вагомні перешкоди на шляху розвитку міжнародного співробітництва, насамперед у галузях зовнішньої торгівлі та вивозу і ввозу капіталів.

Отже, всі аргументи свідчать на користь одноканального митного оподаткування, доповненого іншими формами опосередкованого оподаткування – ПДВ та акцизним податком. Більше того, диференційоване оподаткування товарів іноземного походження залежно від їх суспільної важливості легко досягається шляхом диференціації ставок Єдиного митного тарифу.

Як елемент податкової системи мито виконує ті ж самі функції, що й інші податки: фіскальну, регулюючу, контрольну. У науковій літературі з питань окресленої проблематики суть фіскальної функції зводиться до справляння митних податків та їх акумулювання до державного бюджету. В основу фіскальних взаємовідносин покладено принцип безеквівалентності платежу, оскільки держава не бере на себе зобов'язань і гарантій в частині використання бюджетних надходжень від міжнародної торгівлі та зовнішньоекономічних операцій [9]. Водночас на прями реалізації регулюючої функції мають значно ширший спектр дії: раціоналізація товарної структури ввозу товарів; підтримка оптимального співвідношення обсягів ввозу і вивозу товарів, валютних доходів і витрат; зміни в структурі виробництва та споживання товарів; захист національної економіки від іноземної конкуренції [2].

Реалізація функцій мита проводиться через певні заходи державної фінансової політики. При цьому певні зміни в організації фінансових відносин супроводжуються відповідними змінами кількісних та якісних показників оцінки фінансових структурних зрушень [5]. Наприклад, фіскальне значення мит оцінюється як абсолютними (величина бюджетних надходжень за певний період), так і відносними (частка мита у доходах бюджету, у податкових надходженнях, у ВВП; співвідношення суми імпорту мита та обсягів імпорту) кількісними вимірниками. З іншого боку, мито набуває особливого значення як інструмент регулювання зовнішньоекономічної діяльності, співвідношення між обсягами споживання та обсягами нагромадження. Крім того, в сучасних умовах мито є важливим політичним індикатором. Таким чином, суспільне призначення мита полягає в єдності його фіскальних і регулюючих властивостей.

Митне оподаткування посідає відносно незначне місце у податковій системі України (табл. 2), яке до того ж має тенденцію до стабілізації на певному рівні у межах короткострокового періоду. Водночас слід відмітити домінуючу роль ввізного мита у надходженнях від міжнародної торгівлі та зовнішніх організацій.

Як видно з таблиці 2, сума митних надходжень від зовнішньоекономічної діяльності за досліджуваний період відзначається відповідним зростанням протягом 2008-2009 рр. та певним спадом у наступні роки. Загалом, питома вага мита піддається також суттєвим коливанням і складає: у доходах зведеного бюджету – 4,6-3,0%; у податкових надходженнях – 6,2-3,5%; у ВВП – 1,4-0,9% (рис. 1).

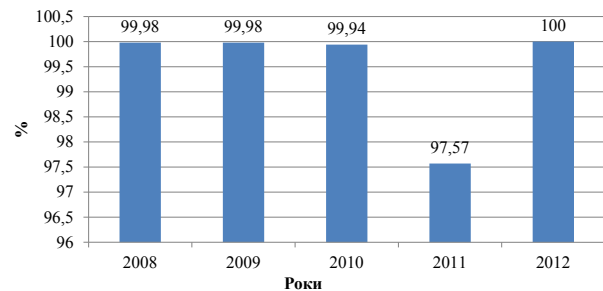

Рис. 1. Динаміка частки мита у податкових надходженнях від міжнародної торгівлі та зовнішніх операцій України у 2008-2012 рр.

Джерело: розраховано автором за даними [7; 8]

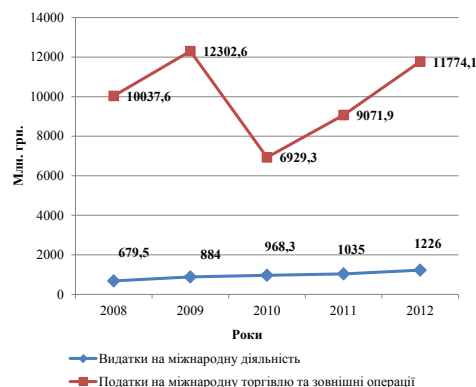

Рис. 2. Динаміка податкових надходжень від міжнародної діяльності та зовнішніх операцій і бюджетних видатків на міжнародну діяльність

Джерело: розраховано автором за даними [7; 8]

Таблиця 2

Динаміка суми і питомої ваги мита в доходах бюджету, податкових надходженнях та ВВП у 2008-2012 рр., млн грн

Показники	Роки (станом на 01.01)				
	2008	2009	2010	2011	2012
1) ВВП	720731,0	949864,0	913345,0	1082569,0	1316600,0
2) доходи зведеного бюджету – всього	219936,5	297893,0	272967,0	314506,3	398553,6
із них податкові надходження	161264,2	227164,8	208073,2	234447,7	334691,9
3) Мито	10035,1	12300	6925,3	8851,2	11774,1
4) Частка мита(%):					
4.1) у доходах зведеного бюджету	4,6	4,1	2,5	2,8	3,0
4.2) у податкових надходженнях	6,2	5,4	3,3	3,8	3,5
4.3) у ВВП	1,4	1,3	0,8	0,8	0,9

Джерело: розраховано автором за даними [7; 8]

Отже, з позицій фіксу митно-тарифне регулювання в Україні не має яскраво вираженого протекціоністського характеру, а імпортна політика є відносно ліберальною, що значною мірою зумовлює від'ємне сальдо платіжного балансу України і, як наслідок, негативно впливає на курс національної грошової одиниці з усіма притаманними йому наслідками. Крім того, спостерігається невідповідність між бюджетними надходженнями від зовнішньоекономічної діяльності та видатками на її здійснення (рис. 2).

Для більш ґрунтовної оцінки митно-податкової політики в Україні необхідно, на наш погляд, проаналізувати чинний механізм митно-тарифного регулювання (рис. 3), який ґрунтується на певній нормативно-правовій базі.

Сума мита, що належить до сплати в бюджет, залежить від низки чинників як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Перші впливають з умов функціонального забезпечення митних органів і стосуються організаційних, кадрових, технічних напрямів діяльності митниці. Другі є значно важливішими у контексті фіксу і формуються під впливом зовнішнього середовища. До складу останніх, зокрема, слід віднести: обсяг зовнішньоторговельних операцій, що визначає в кінцевому результаті базу оподаткування, ставки митного тарифу, митні преференції, співвідношення експортно-імпортних операцій, умови та механізми здійснення міжнародних розрахунків, валютний курс тощо.

Порядок справляння мита визначено Митним кодексом України, Законом України «Про митний тариф» від 05.04.2001 р. з наступними змінами і доповненнями, низкою інших законодавчих та інструктивно-нормативних документів, що регламентують митну справу в Україні. Основні техніко-фіскальні процедури вказаної законодавчої бази систематизовані на рис. 4.

Виходячи з мети, завдань дослідження, що гармонізують з його об'єктом, основну увагу приділено висвітленню рівня митного податкового навантаження на зовнішньоекономічну діяльність, який, своєю чергою, віддзеркалюється через обсяги залучення до оподаткування зовнішньоторговельних операцій, скоригованих на сумарну величину звільнень від податкового протекціонізму в загальнонаціональних

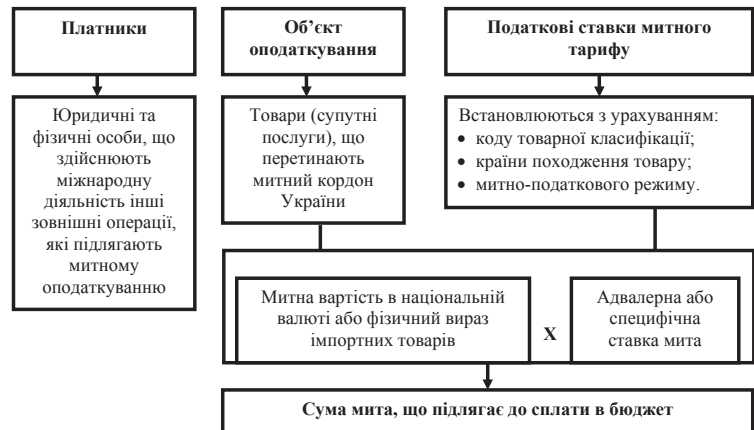

Рис. 4. Механізм справляння мита

інтересах, а також безпосередньо залежить від величини, масштабів диференціації та рівня прогресії податкових ставок у вигляді митних тарифів [3].

Дослідження зарубіжних вчених підтвердили, що граничне митне податкове навантаження не повинно перевищувати 30%, оскільки в протилежному випадку надходження податку до бюджету зменшуються, тобто спадає податкова закономірність (зумовлена надмірним оподаткуванням), обґрунтована А. Лаффером, є характерною і для митних податкових платежів. Ефективний рівень митно-тарифного захисту є порівняно невисоким і приймається на рівні 10-15% [2, с. 41]. З огляду на це, в Україні необхідно проводити політику митно-тарифного вирівнювання для прискорення фінансових інтеграційних процесів.

Висновки з проведеного дослідження. Постійна зміна умов зовнішньоекономічної конкуренції, ринкової кон'юнктури зумовлюють адекватні гнучкі зміни в системі митних тарифів. Вітчизняними вченими розроблено відповідний алгоритм оптимізації ставок імпортного мита на період лібералізації та становлення національного Митного тарифу [6]. Останній включає такі етапи: визначення теоретичної ставки на основі різниці світових та вітчизняних цін на конкретний вид товару; коригування теоретичної ставки мита з урахуванням протекційної дії інших митних податків та резервів зменшення торговельної надбавки у структурі ціни товару до рівня, що відповідає міжнародній практиці; визначення безпечного митного коридору на базі скоригованої теоретичної ставки, у межах якого доцільно встановлювати імпортний тариф, виходячи з виду товару; встановлення перспективної оптимальної ставки мита з урахуванням міжнародних домовленостей та зобов'язань України щодо рівня митного тарифу на даний вид товару та вітчизняних реалій. У випадку, коли зниження ставки мита до обумовленого рівня є неможливим, необхідно узгодити це питання із зацікавленою стороною на предмет надання альтернативної поступки; запровадження оптимальної ставки мита на даний вид товару у випадку, коли це можна здійснити в один прийом, або розробка і реалізація програми поступового приведення діючої ставки мита до визначеного рівня, якщо діюча ставка значно відрізняється від оптимальної.

Таким чином, митно-тарифне регулювання посідає вагомe місце не лише в мит-

Рис. 3. Складові елементи митно-тарифного механізму

ній політиці держави, але й в податковій. Проведений аналіз статистичних показників показав, що динаміка митних платежів постійно зростає, що не лише свідчить про інтенсифікацію зовнішньоторговельної діяльності, але й про підвищення ефективності сплати цих платежів та їх надходження до державного бюджету держави.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Войтов С. Г. Структурна детермінація митно-тарифного регулювання / С. Г. Войтов // Економічний часопис-XXI. – 2012. – № 9-10. – С. 21-24.
2. Гребельник О. П. Основи митної справи : навч. посібник / О. П. Гребельник. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 600 с.
3. Закон України «Про митний тариф України»: від 05.04.2001 р. № 2371 – III; поточна редакція від 01.01.2013 р. на підставі 5476-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2371a-14>.
4. Луценко І. С. Основні етапи реалізації податкової політики України в сфері зовнішньоекономічної діяльності / І. С. Луценко // Ефективна економіка. – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=449>.
5. Любима Ю. В. Деякі питання митно-тарифного регулювання / Ю. В. Любима [Електронний ресурс]. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?
6. Мито як фінансовий ресурс державного бюджету та інструмент фінансової політики : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / Н. П. Злепко ; Терноп. держ. екон. ун-т. – Т., 2005. – 20 с.
7. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
8. Офіційний сайт Комітету Верховної Ради з питань бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://budget.rada.gov.ua/kombjudjet/uk/doccatalog/list?currDir-45096>.
9. Ткачик Ф. П. Митні та податкові регулятори зовнішньоекономічної діяльності / Ф. П. Ткачик, І. А. Гуцул // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : збірник наукових праць / ред. кол.: І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острого : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2013. – Випуск 24. – С. 132-136.

УДК 336.711.65:339.0

Хвалінський С.О.

*кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник відділу макроекономічного регулювання
Академії фінансового управління*

ОЦІНКА КРИТЕРІЇВ РИЗИКУ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ ТА ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Стаття присвячена якісній оцінці загальних критеріїв ризику відмивання коштів та фінансування тероризму в Україні з точки зору вимог FATF. Розглянуто особливості, переваги та принципи реалізації ризик-орієнтованого підходу (RBA) та проведено класифікацію загальних критеріїв ризику відмивання доходів. З'ясовано, що, незважаючи на те, що загальні критерії здебільшого відповідають вимогам FATF, деякі з них не відповідають принципам RBA та ускладнюють оцінку й управління ризиками.

Ключові слова: відмивання коштів, критерії ризику, ризик-орієнтований підхід (RBA), фінансовий моніторинг, суб'єкти первинного моніторингу.

Хвалінский С.А. ОЦЕНКА КРИТЕРИЕВ РИСКА ОТМЫВАНИЯ СРЕДСТВ И ФИНАНСИРОВАНИЯ ТЕРРОРИЗМА В УКРАИНЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Статья посвящена качественной оценке общих критериев риска отмыывания средств и финансирования терроризма в Украине с точки зрения требований FATF. Рассмотрены особенности, преимущества и принципы реализации риск-ориентированного подхода (RBA) и проведена классификация общих критериев риска отмыывания средств. Выяснено, что, несмотря на то, что общие критерии преимущественно соответствуют требованиям FATF, некоторые из них не соответствуют принципам RBA и усложняют оценку и управление рисками.

Ключевые слова: отмыывание денег, критерии риска, риск-ориентированный подход (RBA), финансовый мониторинг, субъекты первичного мониторинга.

Khvalinsky S.O. RISK CRITERIA ASSESSMENT OF MONEY LAUNDERING AND TERRORISM FINANCING IN UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

The paper is devoted to the quality estimation of general criteria of money laundering and terrorism financings risks in Ukraine according to the FATF requirements. The main features, advantages and principles of risk based approach (RBA) realization are considered and general criteria of money laundering risks are classified. It is defined that despite the fact that general criteria mainly correspond to the FATF standards, some of them do not accord to RBA principles and complicate an estimation and risk management.

Keywords: money laundering, risk criteria, risk based approach (RBA), financial monitoring, subjects of primary monitoring.

Постановка проблеми. Глобалізація, окрім позитивних змін, несе і значні ризики, зокрема інтенсифікацію процесів відмивання доходів та фінансування тероризму. Ці протиправні діяння вийшли за національні межі і стали глобальною загрозою: за оцінками МВФ, сукупний обсяг відмивання коштів складає 2-5% світового ВВП [1]. З метою подолання цієї глобальної проблеми FATF, поряд з низкою інших міжнародних організацій,

розробляє рекомендації та стандарти фінансового нагляду. Водночас ефективність фінансового моніторингу залежить від якості критеріїв, за якими оцінюється ризик відмивання коштів та фінансування тероризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Такі науковці, як Бережний О., Бондар М., Д'яконова І., Синявський С. досліджували проблеми формування систем фінансового моніторингу та протидії легалі-